

Kari Alenius

Alkuinnostuksesta pettymykseen: Suomen suhteet Romaniaan 1920–1923

Johdanto

Suomen ja Romanian välinen kanssakäyminen on ollut aina varsin vähäistä. Maat sijaitsevat suhteellisen kaukana toisistaan, eikä kummallakaan maalla ole ollut toisen osapuolen näkökulmasta suurta merkitystä oman valtion poliittisten, taloudellisten, kulttuuristen tai muiden intressien kannalta. Vähintäänkin tilanne on ollut sellainen, että joukko muita ulkosuhteita on aina ollut tärkeämmällä sijalla kuin Suomen ja Romanian keskinäiset, kahdenväliset suhteet.

Kahdenväliset suhteet eivät kuitenkaan ole olleet merkityksettömiä. Muutamissa historian tilanteissa Suomi ja Romania ovat tunnistanee yhteisiä tavoitteita, joiden kautta maiden välisten keskinäisten suhteiden rooli on tilapäisesti kasvanut. Yksi tällainen jakso oli toisen maailmansodan aika, jolloin Suomen ja Romanian asema Saksan ja Neuvostoliiton suurvalta-ambitioiden kohtausalueella oli samankaltainen. Ensimmäisen maailmansodan päättymistä seuranneet lähivuodet olivat toinen samantyyppinen jakso. Itsenäistynyt Suomi ja maailmansodan tuloksena kokoaan ja muotoaan huomattavasti muuttanut Romania pyrkivät silloin uudessa maailmanpoliittisessa tilanteessa aktiivisesti luomaan uuden, kummankin valtion omia tarpeita mahdollisimman hyvin palvelleen yhteistyöverkoston. Siinä Suomi oli mahdollisesti kiinnostava partnerikandidaatti Romanian ja samoin Romania Suomelle.

Suomen varhaisista suhteista Romaniaan on jonkin verran tutkimusta. Kalervo Hovi on julkaissut artikkelin, jossa hän on tarkastellut, miten suhteiden kehittäminen liittyi kummankin maan turvallisuuspolitiikkaan laajasta näkökulmasta.¹ Silviu Miloiun julkaisema artikkeli käsittelee pääosin sitä, millaisina romanialainen osapuoli näki suhteet Suomen suuntaan 1920-luvun alkuvuosina. Myös Suomen näkökulma on esillä artikkelissa, sillä hän on hyödyntänyt romanialaisen arkistoaineiston

¹ Kalervo Hovi, "The Emergence of the Diplomatic Relations between Finland and Romania. The Finnish Point-of-view. Iulian Oncescu & Silviu Miloiu (eds.), *Istoria: contribuții în căutarea unui nou mesaj. Profesorului Ion Stanciu la împlinirea vârstei de 60 ani*. Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște 2005, 293–300.

lisäksi myös Suomen ulkoasianhallinnon aineistoja.² Kolmas aihepiirin kannalta esille nostamisen arvoinen tutkimus on Vesa Vareksen teos, jossa hän on käsitellyt suomalaisten näkemyksiä itäisen Keski-Euroopan ja Balkanin kansoista 1920- ja 1930-luvuilla. Teoksessa tarkastellaan suomalaisten diplomaattien ja kirjallisia teoksia julkaisseiden henkilöiden käsityksiä romanialaisesta yhteiskunnasta, muiden kyseisen alueen valtioiden ohella. Toisekseen Varekselta voidaan huomioida hänen artikkelinsa, jossa hän pohtii pienten valtioiden keskinäisten suhteiden tutkimukseen liittyviä metodisia seikkoja.³ Vareksen tarkastelun keskiössä ovat nimenomaan asenteet ja maailmankuvalliset tekijät, jotka vaikuttivat suhteisiin.

Tässä artikkelissa analysoidaan, millaiset Suomen suhteet Romaniaan olivat 1920-luvun alussa ja miksi ne olivat juuri tietyntyliset. Tavoitteena on syventää ja tarkentaa aikaisemman tutkimuksen esittämiä. Vaikka aikaisemmassa tutkimuksessa on jo esitetty perustulkintoja siitä, mistä elementeistä Suomen Romanian-politiikka koostui, aihepiirissä on selkeästi syventämisen ja tarkentamisen varaa. Millaisia tavoitteita Suomen ulkoasiainhallinnolla oli Romaniaan liittyen ja miksi? Mitkä olivat Suomen Bukarestin-lähetystön toiminnan painopisteet ja millaista kuvaa Romaniasta lähetystö välitti Suomeen? Mikä oli lähettiläs Väinö Tannerin rooli suhteiden kehittämisessä? Tarkempi aikarajaus perustuu siihen, että vuonna 1920 Suomi perusti edustuston Bukarestiin ja seuraavana vuonna edustusto muutettiin varsinaiseksi lähetystöksi. Suomen Romanian-lähetystö suljettiin vuonna 1923, minkä jälkeen Suomi hoiti 1930-luvun lopulle asti suhteitaan Romaniaan Varsovasta, jonne sijoitettu lähettiläs oli akkreditoitu myös Bukarestiin. Suomen lähetystö avattiin Romaniaan uudelleen syksyllä 1939. Romanianalla oli vastaavasti lähetystö Helsingissä vuosina 1921–1922, minkä jälkeen maan Tukholman-lähettiläs hoiti toissijaisena vastuualueenaan myös suhteita Suomeen. Romania avasi Helsingin-lähetystönsä uudelleen vuonna 1934.⁴

Artikkeli perustuu pääosin Suomen Bukarestin-lähetystön arkistoaineistoon. Lähdekriittisen tarkastelun ohella artikkelissa hyödynnetään mielikuvien analysointiin liittyviä (imagologisia) sekä diskurskien ja narratiivien tutkimisessa käytettäviä teoreettisia ja menetelmällisiä lähtökohtia. Tällaiset täydentävät näkökulmat auttavat ymmärtämään syvällisemmin, miksi kohdehenkilöiden toiminta oli juuri tietyntylaista. Monitieteinen tutkimus on osoittanut, että mielikuvilla on olennainen vaikutus

² Silviu Miloiu, "The abrupt end of a promising start: the romanian-finnish diplomatic relations at the beginning of the 1920's". *Annales d'Université "Valahia" Târgoviște, Section d'Archéologie et d'Histoire*, Tome VIII–IX 2006–2007, 276–284.

³ Vesa Vares, *Vieroksutut kohtalotoverit. Suomalaisten näkemyksiä itäisen Keski-Euroopan ja Balkanin kansoista maailmansotien välillä*. SKS, Helsinki 2015; Vesa Vares, "Out of sight, not always out of might. Bilateral relations between distant small countries; methodological observations". *Valahian Journal of Historical Studies*, Vol. 16 (December 2011), 5–19.

⁴ *Suomen diplomaattisuhteet ulkovaltoihin 1918–1999*. Ulkoasiainministeriö, Helsinki 2000, 98.

ihmisryhmien väliseen kanssakäymiseen.⁵ Kanssakäyminen perustuu ennen muuta kommunikaatioon, ja siinä erityisesti erilaisina kertomuksellisina elementteinä rakentuvilla viestinnän tavoilla (diskursseilla ja narratiiveilla) on suuri merkitys suhteiden muotoutumiseen ja kehitykseen.⁶

Suomi haluaa läheiset suhteet Kaakkois-Euroopan voittajavaltioon

Vaikka suurvaltojen välinen sota päättyi aselepoon marraskuussa 1918, tilanne itäisessä Euroopassa pysyi vielä vuosien ajan monin tavoin vakiintumattomana. Venäjän sisällissota jatkui vuoteen 1922 asti, ja vuosien 1918–1922 aikana itäisessä Euroopassa käytiin myös muita sisällissotia ja pienten valtioiden välisiä sotia. Tämä vaikutti olennaisesti myös Suomen ja Romanian välisten suhteiden kehitykseen.

Romania ei kiirehtinyt tunnustamaan itäiseen Eurooppaan syntyneitä uusia valtioita. Se halusi mieluummin seurata, miten Venäjän sisällissodassa käy ja mitkä uusista valtioista lopulta onnistuvat itsenäisyytensä vakiinnuttamisessa. Romanian näkökulmasta Suomi kuului samaan kategoriaan Viron, Latvian, Liettuan, Puolan, Ukrainan ja Kaukasian valtioiden kanssa, jotka olivat vuosina 1918–1920 avoimessa sodassa tai vähintään sotatilassa Neuvosto-Venäjää vastaan. Kyseisinä vuosina Romania oli itsekin konfliktissa Neuvosto-Venäjän kanssa. Venäjän valtakuntaan kuuluneen, pääosin romaniala puhuvan väestön asuttaman Bessarabian parlamentti julisti maaliskuussa 1918, että Bessarabia liittyy Romaniaan. Keskusvallat, jotka olivat solmineet Neuvosto-Venäjän kanssa Brest-Litovskin rauhansopimuksen pari viikkoa aikaisemmin, hyväksyivät ratkaisun. Neuvosto-Venäjä ei tunnustanut

⁵ Manfred Beller, “Perception, image, imagology“. *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters. A critical survey*. Edited by Manfred Beller and Joep Leerssen. Rodopi, Amsterdam 2007, 4–7; Olavi K. Fält, “Introduction“. *Looking at the Other. Historical study of images in theory and practise*. Edited by Kari Alenius, Olavi K. Fält & Seija Jalagin. University of Oulu, Oulu 2002, 8–11; Olavi K. Fält, “Theoretical roots of the study of historical images“. *Imagology and Cross-Cultural Encounters in History*. Kari Alenius, Olavi K. Fält & Markus Mertaniemi (eds.). Studia Historica Septentrionalia 56. PSHY; Rovaniemi 2008, 37–43; David Ratz, “The Study of Historical Images“. *Faravid* 31/2007 2007, 189–213; Raphael Samuel & Paul Thompson, “Introduction“. *The Myths We Live By*. Ed. by Raphael Samuel and Paul Thompson. Routledge, London 1990, 4.

⁶ Kenneth J. Gergen & Mary M. Gergen, *Social Psychology*. Second Edition. Springer Verlag, New York 1986, 34–39, 64–88; Birgit Neumann & Ansgar Nünning, “Ways of Self-Making in (Fictional) Narrative: Interdisciplinary Perspectives on Narrative and Identity“. *Narrative and Identity. Theoretical Approaches and Critical Analyses*. Birgit Neumann, Ansgar Nünning, Bo Pettersen (eds.) with Simon Cooke, René Dietrich, Merja Polvinen and Alexandre Segão Costa. WVT, Trier 2008, 3–12; Bo Pettersen, “I Narrate, Therefore I Am? On Narrative, Moral Identity and Modernity“. *Narrative and Identity. Theoretical Approaches and Critical Analyses*. Birgit Neumann, Ansgar Nünning, Bo Pettersen (eds.) with Simon Cooke, René Dietrich, Merja Polvinen and Alexandre Segão Costa. WVT, Trier 2008, 27–33.

liitoksen oikeellisuutta ja pyrki saamaan Bessarabian takaisin sen jälkeen kun Brest-Litovskin sopimus lakkasi olemasta voimassa marraskuussa 1918. Vastaavasti Romania kieltäytyi tunnustamasta Neuvosto-Venäjän bolševikkihallitusta ja kieltäytyi neuvottelemasta Bessarabian asemasta.⁷

Suomen näkökulma asioihin oli suurelta osin samanlainen. Myös Suomessa epäiltiin monien Venäjän entisten reuna-alueiden kykyä todella irrottautua Venäjästä, eikä Suomikaan siksi pitänyt kiirettä uusien valtioiden tai sellaisiksi tahtovien tunnustamisessa. Olennainen ero oli tietysti siinä, että Suomi itse kaipasi omalle itsenäistymiselleen kiihkeästi muiden valtioiden tunnustusta. Tässä tilanteessa oli ymmärrettävää, että aloite Suomen ja Romanian välisten diplomaattisten yhteyksien perustamiseen tuli Suomen puolelta.

Vuoden 1920 alkuun mennessä Suomi oli saanut perustettua edustustot tärkeimpiin suurvaltoihin ja muuten Suomen kannalta keskeisiin naapurivaltioihin, kuten Ruotsiin ja Viroon. Kesästä 1919 alkaen Suomella oli uusien valtioiden osalta edustusto myös Puolassa; suorien diplomaattisuhteiden perustaminen oli tapahtunut silloin Puolan aloitteesta. Kun Suomella ei ollut varaa luoda kattavaa edustustoverkostoa kaikkiin maihin, edustustojen perustamista oli tarkasteltava laajemmasta näkökulmasta: Suomen etujen hoitaminen voitiin tehdä erilaisten keskuspaikkojen kautta, joista voitiin hoitaa suhteita muihinkin saman lähialueen valtioihin ilman, että niissä kaikissa tarvitsi olla erillistä edustustoa. Kaakkois-Eurooppa oli tästä näkökulmasta ”valkea läikkä” Suomen edustustoverkostossa tullessa vuoteen 1920. Lähimmät edustustot olivat Varsovassa ja Berliinissä, mutta niiden mahdollisuudet hoitaa asioita kovin moneen sivutoimipisteeseen olivat rajatut. Jos Kaakkois-Eurooppaan haluttiin luoda yksi diplomaattiedustusto, sen sijainnille oli periaatteessa useita vaihtoehtoja.

Valtioneuvosto käsitteli asiaa syksyllä 1919 ja uudelleen huhtikuussa 1920 ja päättyi Romanian kannalle. Keskeinen argumentti oli, että Romania oli paras asemapaikka seurata Venäjän sisällissodan kehitystä sen eteläisillä rintamilla.⁸ Todennäköisesti merkitystä oli myös sillä, että Romania kuului maailmansodan voittajavaltioihin, päinvastoin kuin Unkari, Bulgaria ja Turkki; siten Romanian kansainvälinen asema oli turvatumpi kuin muilla. Romania oli myös taloudellisesti kiinnostava maataloutensa ja öljyteollisuutensa ansiosta. Geopolitiikka ja ajankohtaiset ulkopoliittiset voimasuhteet olivat siis huomattavasti suuremmassa roolissa kuin vaikkapa jo olemassa olleet kulttuuriset siteet. Viimeksi mainittujen näkökulmasta Unkari olisi

⁷ Hovi 2005, 298–299; Miloiu 2006/2007, 277; Radu Carp, “Recognition of the Union of Bessarabia with Romania – Historical and International Law Issues”. *International Conference RCIC’18. Redefining Community in International Context*. Bucharest 2018, 31–37.

⁸ Valtioneuvoston pöytäkirjat 6.4.1920. Katso myös Juhani Paasivirta, *Suomen diplomaattiedustus ja ulkopoliittikan hoito itsenäistymisestä talvisotaan*. WSOY, Porvoo 1968, 164, 173–174.

ollut Suomelle ylivoimaisesti luontevin kumppani Kaakkois-Euroopan suunnalla, mutta Unkari ei ollut enää Venäjän rajanaapuri, eikä Unkari sen puolesta rinnastunut muihin ns. reunavaltioihin. Konkreettisten poliittisten ja taloudellisten yhteistyöintressien puuttuessa Suomen ja Unkarin väliltä⁹ Suomen valinta kohdistui mieluummin Romaniaan, jolla oli muiden mainittujen asioiden lisäksi etunaan läheinen suhde maailmansodan läntisiin voittajavaltoihin, erityisesti Ranskaan. Lisäksi asiaan mahdollisesti vaikutti sekin, että Unkariin ehkä ajateltiin voitavan hoitaa suhteita Keski-Euroopassa jo toimineista lähetystöistä käsin. Romania oli kauempana, mutta sieltä oli vastaavasti lyhyt matka eteläiselle Balkanille, jossa Suomella ei ollut lähetystöjä.

Yleensä diplomaattiedustuksesta päätetään vasta sen jälkeen, kun valtiot ovat tunnustaneet toisensa. Tässä tapauksessa Suomi kuitenkin toimi poikkeuksellisella tavalla. Suomen hallitus nimitti 6.4.1920 Suomen edustajaksi Romaniaan Väinö Tannerin, vaikka Romania ei ollut vielä tunnustanut Suomen itsenäisyyttä. Sen takia Tanner lähetettiin ”erityistehtäviin” (*en mission spéciale*), eikä häntä voitu suoraan nimetä asiainhoitajaksi tai lähettilääksi, jotka olisivat olleet normaalikäytännön mukaisia virkanimikkeitä.¹⁰ Poikkeuksellinen toimintatapa kertoo Suomen hallituksen vahvasta tarpeesta saada edustusto perustettua Romaniaan. Lähes varmasti tavoitteena oli samalla painostaa Romaniaa Suomen itsenäisyyden tunnustamiseen. Mahdollisesti suotuisasta vastaanotosta oli joitain ennakkotietojakin, sillä Romanian tunnustus seurasi jo kaksi päivää myöhemmin, 8.4.1920. Tietojen vaihtoa ja alustavia tunnusteluja oli saatettu tehdä esimerkiksi samaan aikaan Varsovassa käynnissä olleissa neuvotteluissa, jotka koskivat itäisen Euroopan valtioiden mahdollista yhteistyötä. Mukana olivat myös Suomi ja Romania¹¹. Suomen itsenäisyydelle annetusta tunnuksesta huolimatta Romanialla ei kuitenkaan ollut yhtä suurta kiinnostusta oman edustustonsa avaamiseen Suomessa, sillä Romania nimitti oman edustajansa Helsinkiin vasta vuotta myöhemmin, huhtikuussa 1921¹².

Maantieteilijä ja geologi Väinö Tanner (1881–1948), Suomen ensimmäinen lähettiläs Romaniassa, oli toisaalta epätyypillinen, toisaalta tyypillinen diplomaatti. Epätyypillinen hän oli kyseistä alaa yleisesti ajatellen siksi, että hänellä ei ollut minkäänlaista diplomaatin koulutusta, vaan hän oli tutkija. Hän oli kuitenkin kielitaitoinen ja oli ollut jäsenenä pohjoismaisissa porolaidunkomissioissa (1909–1919). Kansainvälistä kokemusta hän oli saanut myös vuonna 1918 toimiessaan va. sihteerinä Tukholmassa Ahvenanmaan kysymystä käsiteltäessä. Tanner rekrytoitiin ulkoministeriön palvelukseen vuonna 1918, ja lähettiläskautensa jälkeen vuonna 1923 hän palasi akateemiselle uralle ja toimi myöhemmin maantieteen

⁹ Vrt. Anssi Halmesvirta, ”Johdanto: sama matka – eri tiet: Unkari ja Suomi 1900-luvun alusta uudelle vuosituhannele”. Jaakko Sievers (toim.), *Veljeskansan keskuudessa. Suomen Unkarin-edustustotoiminnan historiikki*. Suomen suurlähetystö, Budapest 2010, 11–12.

¹⁰ Valtioneuvoston pöytäkirjat 6.4.1920.

¹¹ Hovi 2005, 298–299.

¹² *Suomen diplomaattisuhteet ulkovaltoihin 1918–1999*, 98.

professorina Helsingin yliopistossa.¹³ Tyypillisen Tannerista tekee se, että hänen kaltaisiaan, muulta elämänuralta rekrytoituja henkilöitä oli Suomen ulkoministeriön palveluksessa monia muitakin juuri samaan aikaan. Suomessa kuten useissa muissakin vastaitseenäistyneissä maissa oli värvättävä korkeisiinkin diplomaattitehtäviin henkilöitä hyvin kirjavin sopivuusperustein, kun ulkoasianhallinto oli luotava nopeasti tyhjistä. Suomessa luotiin systemaattiset pätevyyskriteerit ja vakiinnutettiin myös diplomaattien koulutusjärjestelmä vuonna 1923, mutta siihen saakka toimittiin melko lailla improvisoiden.¹⁴ Tannerin taustan mahdollisiin vaikutuksiin hänen toimintaansa palataan myöhemmin tässä artikkelissa.

Yhteiset intressit Romanian kanssa eivät johda sopimuksiin reunavaltioyhteistyön alalla

Aikaisemmassa tutkimuksessa on jo tuotu esille, että Suomen ja Romanian välisten suhteiden perustan loivat maiden samankaltaiset intressit Neuvosto-Venäjän suuntaan. Kumpikin maa piti Neuvosto-Venäjää suurena turvallisuusuhkana sekä ulko- että sisäpoliittisista syistä. Kun Suomi ja Romania loivat keskinäiset diplomaattisuhteensa keväällä 1920, kumpikin maa oli, kuten edellä on mainittu, sotatilassa Neuvosto-Venäjää vastaan. Tilannearvio ei olennaisesti muuttunut sen jälkeenkään, kun Suomi solmi Tarton rauhansopimuksen lokakuussa 1920 ja tilanne vakiintui myös Romanian itärajalta, vaikkakin ilman varsinaista sopimusta. Molemmat maat pelkäsivät jatkossakin poliittista ja sotilaallista aggressiota nimenomaan idän suunnalta. Neuvosto-Venäjän suurvalta-ambitioiden ohella myös maan julkisesti ilmoittama tavoite levittää bolševismia kaikkialle maailmaan herätti jatkuvaa huolta sekä Suomessa että Romaniassa 1920-luvun alkuvuosina. Vastatoimina molemmissa maissa esimerkiksi kiellettiin kommunistisen puolueen toiminta.¹⁵ Kuten Vares on todennut, yhteisen vihollisen hahmottaminen on laajemmin kansainvälisesti ajateltuna hyvä ja usein riittävä pohja sille, että toisilleen muuten etäiset pienet valtiot voivat kiinnostua yhtestyöstä ja ovat motivoituneita kehittämään kahdenvälisiä suhteita muutenkin.¹⁶ Tämä selvästi pätee myös Suomen ja Romanian tapaukseen ensimmäisen maailmansodan jälkitilanteessa.

Suomen ja Romanian välisen kanssakäymisen yksi perustavoitteista 1920-luvun alussa oli luoda Jäämereltä Mustallemerelle tai jopa Välimerelle asti ulottuva pienten ja keskisuurten valtioiden poliittis-sotilaallinen liitto tai muu yhteistyöverkosto,

¹³ Kalevi Rikkinen, "Tanner, Väinö". *Kansallisbibliografia-verkkopublication*. SKS; Helsinki, <https://kansallisbiografia.fi/kansallisbiografia/henkilo/8027> (luettu 11.3.2019).

¹⁴ Paasivirta 1968, 233–244.

¹⁵ Hovi 2005, 293–295, 299; Miloiu 2006/2007, 276–279; Vares 2015, 144–146; Vlad Georgescu, *The Romanians. A History*. Ohio State University Press, Columbus 1991, 194.

¹⁶ Vares 2011, 9.

jonka kautta kyseiset maat pystyisivät paremmin vastustamaan Neuvosto-Venäjän revansistisia ja maailmanvallankumouksellisia pyrkimyksiä. Siten Suomen ja Romanian kahdenväliset suhteet olivat pitkälle alisteisia tälle laajemmalle päämäärälle. Vaikka Suomen ja Romanian intressit olivat vahvasti samansuuntaiset, kumpikin osapuoli ymmärsi, että maiden välinen fyysinen etäisyys (yli 1300 km) ja resurssien suhteellinen rajallisuus tekivät mahdottomaksi vastata Neuvosto-Venäjän haasteeseen pelkästään kahden valtion keskinäisellä yhteistyöllä. Niinpä tämä laajempi ns. reunavaltioyhteistyö oli hyvin usein yhtenä teemana esillä Suomen ja Romanian diplomaattisissa yhteyksissä vuosina 1920–1923.¹⁷

Tämä aikaisempien tutkijoiden esiin tuoma havainto on aivan oikea. Yksityiskohtaisempi analyysi osoittaa kuitenkin, että reunavaltioyhteistyön lisäksi Suomen suhteissa Romaniaan oli kolme muuta painopistettä. Yksi oli Suomen pyrkimys saada Romaniaalta tukea muihin ajankohtaisiin Suomea koskettaneisiin kysymyksiin, joilla oli kansainvälinen ulottuvuus. Toisekseen Suomi tavoitteli laajamittaisten kauppasuhteiden luomista Suomen ja Romanian välille. Kolmas tavoite oli säilyttää Romanian ailahtelevalta vaikuttanut kiinnostus Suomea kohtaan. Samalla voidaan todeta, että Suomen hallituksen ilmaisema alkuperäinen tavoite eli Romanian käyttäminen tarkkailupisteenä Venäjän sisällissodan eteläisillä rintamilla jäi lopulta sellaisenaan melko vähäiseen rooliin, ellei sitten reunavaltioyhteistyön suunnittelua katsota kuuluvaksi tähän kategoriaan.

Reunavaltioyhteistyön suunnitteluun liittyen on mahdollista vahvistaa se esimerkiksi Hovin, Miloiun ja Varesen tulkinta, että periaatteellinen yhteisymmärrys asian tärkeydestä löytyi helposti ja nopeasti.¹⁸ Suomen Bukarestin-lähettiläs Tanner kertoi heti ensimmäisissä raporteissaan elokuussa 1920 Helsinkiin, kuinka Romanian ulkoministeriön valtiosihteeri Derussi, ulkoministeri Ionescu ja kuningas Ferdinand olivat ensitapaamisissaan Tannerin kanssa nostaneet esiin tarpeen kehittää turvallisuusyhteistyötä.¹⁹ Suomalaisen ei siten tarvinnut tässä asiassa olla aloitteellisia tai käyttää vaivaa saadakseen Romanian vakuuttuneeksi kahden- ja monenvälisen yhteistyön olennaisesta merkityksestä.

Asiaan palattiin jatkossa moneen kertaan. Vaikka periaatteen tasolla kumpikin osapuoli korosti reunavaltioyhteistyön tärkeyttä, käytännössä ei ollut yhtä helppoa päästä eteenpäin kohti konkreettisia sopimuksia ja sitoumuksia. Lähettiläs Tanner oli Suomen ja Romanian välisissä neuvotteluissa avainasemassa sikäli, että hän oli ainoa henkilö, joka suoraan sai kuulla romanialaisten näkemyksistä ja pystyi suoraan välittämään suomalaisia näkemyksiä romanialaisille ulkopoliittisille vaikuttajille. Tannerilla oli mahdollisuus pyrkiä myös itse vaikuttamaan asioihin ja tuoda

¹⁷ Hovi 2005, 297–300; Miloiu 2006/2007, 278–284; Vares 2015, 144–145.

¹⁸ Hovi 2005, 299–300; Miloiu 2006/2007, 276; Vares 2015, 144–145.

¹⁹ Tannerin raportti Ulkoministeriölle (UM:lle) No 1, 5.8.1920; Tannerin raportti UM:lle No 2, 12.8.1920; Tannerin raportti UM:lle No 3, 17.8.1920. Ulkoministeriön arkisto (UM, Helsinki) 5 C 14, Bukarest.

esiin henkilökohtaisia kantojaan. Tanner havaitsi hyvin pian, että maiden välillä oli näkemyseroja, minkä lisäksi Tannerin kokemukset Romaniasta saivat hänet epäileväiseksi sen suhteen, millaisia mahdollisuuksia yhteistyölle todellisuudessa olisi.

Tanner näki, useimpien muiden suomalaisten tapaan, että Suomen kannalta keskeisintä olisi saada luotua yhteistyötä Suomea lähimpänä olevien pohjoisten reuna-
valtioiden kanssa. Painopisteenä oli silloin Itämeren alue. Romanianlaiset puolestaan näkivät tilanteen juuri päinvastaisena omasta kaakkoiseurooppalaisesta perspektiivistään. Tanner raportoi, kuinka valtios sihteeri Derussi, pääministeri Averescu ja etenkin ulkoministeri Ionescu halusivat Suomen mukaan Puolasta Balkanille ulottuvaan liittoon mutta pitivät Baltian maita vähäpätöisinä kumppaniehdokkaina. Ulkoministeri Ionescu toi Tannerin mukaan suorasanaisesti esille näkemyksensä, että Baltian maita ”ei ole oikeasti olemassa” ja että Suomen on siksi tyhmää suunnitella yhteistyötä näiden, luultavasti katoamaan tuomittujen maiden kanssa. Tästä oli mahdotonta löytää Suomen ja Romanian välillä yhteisymmärrystä, ja ainakin Tannerin kohdalla erimielisyys sai hänet epäilemään Romanian todellista halua ja kykyä olla avuksi Suomelle.²⁰

Toinen asia, joka sai Tannerin skeptiseksi, oli hänen mielikuvansa romanialaisesta politiikasta ja yhteiskunnasta ylipäätään. Ensimmäisissä tapaamisissaan romanialaisten vaikuttajien kanssa hän muisteli saamaansa lämmintä vastaanottoa ja ystävällistä suhtautumista häneen henkilönä ja laajemmin ajateltuna Suomeen. Erityisesti kuningas Ferdinandista Tannerille jäi pysyvä myönteinen käsitys, joskin Tanner myöhemmin katsoi, että kuninkaan vaikutusvalta Romanian politiikkaan oli lähes olematon. Jo syksystä 1920 alkaen Tannerille kuitenkin muodostui näkemys, että romanialainen politiikka oli tempoilevaa ja arvaamatonta, eikä paikallisiin poliittikkoihin ollut pääsääntöisesti luottamista. Tannerin raporteissa toistui sen jälkeen viittaukset korruptioon, epärehellisyyteen, epäjärjestelmällisyyteen ja vaikeuteen saada asioita tapahtumaan annetuista lupauksista huolimatta.²¹ Kuten myös Vares on todennut, Tanner edusti tässä pohjoismaalaista, toisenlaiseen puhe- ja toimintakulttuuriin tottunutta henkilöä, jonka oli lähes mahdoton hyväksyä, että Romaniassa monet asiat tapahtuivat toisin²². Vaikka Tanner jatkoi koko lähettiläskautensa ajan pyrkimyksiä edistää Suomen ja Romanian välistä yhteistyötä, hänen mielikuvansa asemamaastaan oli selkeän kielteinen, millä epäilemättä oli negatiivista vaikutusta hänen työmotivaatioonsa ja sen kautta työn tuloksellisuuteen.

²⁰ Tannerin raportti UM:lle No 3, 17.8.1920; Tannerin raportti UM:lle No 13, 19.10.1920; Tannerin raportti UM:lle No 16, 12.11.1920, UM 5 C 14, Bukarest.

²¹ Tannerin raportti UM:lle No 16, 12.11.1920; Tannerin raportti UM:lle No 26, 8.12.1920; Tannerin raportti UM:lle No 42, 25.2.1921; Tannerin raportti UM:lle No 117, 15.3.1922, UM 5 C 14, Bukarest.

²² Vares 2015, 146–147, 298–300.

Tannerin mielikuvat Romaniasta olivat kahdella tapaa tyypillisiä. Ensinnäkin mielikuville on rakeenteellisesti ominaista stereotyyppisyys ja arvoväritteisyys. Ihmisillä on siis yleensäkin taipumus nähdä asioita voimakkaasti yksinkertaistettuna ja tulkita maailmaa omien arvojensa ja mieltymystensä kautta. Myönteinen mielikuva voi myös vaihtua kielteiseen (ja päinvastoin), jos henkilö riittävän vahvasti törmää olosuhteisiin ja informaatioon, joka ohjaa mielikuvaa muuttumaan.²³ Toisekseen Tannerille kehittynyt kielteinen mielikuva Romaniasta oli linjassa sen kanssa, miten läntisestä ja pohjoisesta Euroopasta kotoisin olleet henkilöt yleensäkin näkivät Balkanin tai itäisen Euroopan 1900-luvun alkupuolella ja jo pitkään ennen sitä.²⁴ Kielteiset stereotyyppit pohjautuivat osin havaittuun todellisuuteen, mutta ratkaisevinta kuvan muotoutumisessa lähes kauttaaltaan negatiiviseksi oli havainnoijien oma arvomaailma ja kulttuuritausta, jonka kanssa elämä Balkanilla oli monilla tavoin ristiriidassa.

Reunavaltioyhteistyöstä sinänsä ei lopulta tullut mitään. Suomen, Romanian ja Puolan välille kaavailtu kolmen vallan sopimus kaatui viime kädessä Ranskan vastustukseen helmikuussa 1922. Heti sen jälkeen maaliskuussa neuvoteltiin Suomen, Viron, Latvian ja Puolan välisestä sopimuksesta, jonka Suomen ulkoministeri Rudolf Holsti ehti jo allekirjoittaa. Suomen eduskunta ei kuitenkaan ratifoinut sopimusta, joten se raukesi. Tämän jälkeen Suomen ja Romanian tai Suomen ja muiden itäisen Euroopan maiden välillä ei enää onnistuttu valmistelemaan uusia, vakavasti otettavia sopimus pohjia. Suomi käytännössä luopui reunavaltio politiikasta ja otti vähitellen uudeksi ensisijaiseksi tavoitteekseen lähentymisen Skandinavian maihin.²⁵ Se merkitsi samalla Romanian painoarvon vähenemistä Suomen ulkopolitiikassa.

Sympatiaa mutta vain vähän konkretiaa: tuen hakeminen Romaniaalta Ahvenanmaan ja Itä-Karjalan kysymyksiin liittyen

Vuosiin 1920–1923 sijoittui reunavaltioyhteistyön ohessa kaksi muuta kansainvälisesti merkittävää tapahtumasarjaa, joissa Suomen Romanian-lähetystön tehtävänä oli yrittää hankkia tukea Suomelle. Ensimmäinen näistä oli Ahvenanmaan kysymys, jota Ruotsi ja Suomi ratkoivat Kansainliiton välityksellä vuosina 1919–1921. Toinen oli Karjalan kansannousu syksyllä 1921 ja talvella 1922 sekä siihen liittyneet kysymys Tarton rauhansopimuksessa Karjalalle luvatussa autonomiasta.

²³ Fält 2002, 8–11; Ratz 2007, 199–206, 214–217.

²⁴ Robert Bideleux & Ian Jeffries, *A History of Eastern Europe. Crisis and Change*. Routledge, London 2002, 107–108, 430–431; Maria Todorova, *Imagining the Balkans*. Oxford University Press, Oxford 2009, 116–139.

²⁵ Hovi 2005, 299–300; Paasivirta 1968, 78–80; Kalervo Hovi, ”Poland, Finland and Romania. Cooperation and Parallelisms up to 1920s”, *Valahian Journal of Historical Studies*, Vol. 10, Winter 2008, 25–26.

Ahvenanmaan osalta Tannerin missio alkoi suotuisissa merkeissä, kun heti ensimmäisessä tapaamisessa valtiosihteeri Derussin kanssa elokuussa 1920 tämä vakuutti, että Romania ymmärtää Suomen näkökohtia.²⁶ Toisaalta sen suurempaa apua Romanian taholta ei sitten tullutkaan. Romanian lehdistössä kyllä osoitettiin jonkinasteista sympatiaa Suomelle, ja joissain tapauksissa romanialaiset diplomaatit saattoivat välittää Tannerille lisätietoja siitä, miten muut maat näkivät asian ja olivat ottaneet siihen kantaa eri forumeilla.²⁷ Romaniassa ei ollut Ahvenanmaan tapaukseen voimakasta omaa kantaa, joskin epäsuorasti tilanne saattoi rinnastua Romanian ja Unkarin väliseen kiistaan Transilvaniasta. Periaatteessa Suomen halu pitää kiinni Ahvenanmaasta muistutti Unkarin halua pitää Transilvania Unkarin yhteydessä, mutta paralleeli ei kuitenkaan ollut kovin ilmeinen. Romanian ulkopoliittikan pitämässä linjassa Ruotsi ja Suomi ehkä suurin piirtein rinnastuivat toisiinsa. Suomen maine oli vuoden 1918 saksalaissuuntauksen takia varmastikin kärsinyt romanialaisten silmissä. Toisaalta Romaniassa tiedostettiin Ruotsin perinteinen saksalaisystävällisyys, joka oli käynyt ilmi myös maailmansodan aikana. Saksalaisvastaisessa ja ranskalaismyönteisessä Romaniassa Ruotsilla ei sikäli ollut mitään etulyöntiasemaa Suomeen nähden.²⁸

Kuten Tanner raporteissaan totesi, Romaniasta oli saatavissa ”ymmärrystä” Suomelle. Romania ei kuitenkaan ollut halukas vaikuttamaan asian ratkaisuun, koska sillä ei ollut erityistä omaa intressiä ajettavanaan. Ainakaan ei ole säilynyt mitään todistusaineistoa siitä, että Suomi olisi saanut Romanian konkreettisesti puolelleen Ahvenanmaan kysymyksessä. Toki Suomen kannalta oli hyödyllistä kuulla, että Romania ei myöskään vastustanut Suomen tavoitteita. Voidaan tässä yhteydessä mainita, että Kansainliiton antaman ratkaisun jälkimainingeissa Tanner vielä kerran esitteli perusteellisesti Ahvenanmaan kysymystä ja Suomen ja Ruotsin välisiä suhteita Romanian kuningashovin jäsenille ja sai totutun myönteisiä kommentteja.²⁹ Tästä huolimatta Tanner oli hieman hankalassa tilanteessa, koska Suomen edun mukaista ei ollut lietsoa Ruotsin-vastaista mielialaa. Ahvenanmaan kiistasta huolimatta Suomen toiveissa oli yhteistyö myös Ruotsin suuntaan, etenkin vaihtoehtona sille, jos reunavaltioyhteistyö epäonnistuisi. Tanner itse halusi pitää molemmat vaihtoehdot avoimina ja ilmaisi kantansa myös Suomen ulkoministeriölle.³⁰

Karjalan kansannousun kohdalla diplomaattinen menestys Romanian suunnalla ei ollut juurikaan parempi. Marraskuun lopulla 1921 Suomen ulkoministeriö velvoitti Suomen ulkomaanedustustot ponnistelemaan sen puolesta, että ulkomailla ”syntyisi

²⁶ Tannerin raportti UM:lle No 1, 5.8.1920, UM 5 C 14, Bukarest.

²⁷ Tannerin raportti UM:lle No 8, 9.9.1920; Tannerin raportti UM:lle No 11, 24.9.1920, UM 5 C 14, Bukarest.

²⁸ Tannerin raportti UM:lle No 11, 24.9.1920; Tannerin raportti UM:lle No 44, 4.3.1921; Tannerin raportti UM:lle No 69, 17.7.1921, UM 5 C 14, Bukarest.

²⁹ Tannerin raportti UM:lle No 69, 17.7.1921, UM 5 C 14, Bukarest.

³⁰ Tannerin raportti UM:lle No 44, 4.3.1921, UM 5 C 14, Bukarest.

sympatiaa” Suomea ja karjalaisia kohtaan. Tanner pyrki tämän mukaisesti käymään keskusteluja Romanian valtiojohdon kanssa. Kuten aikaisemminkin, kuningas Ferdinandin suhtautuminen Suomeen oli myönteisintä. Kuningas kertoi pitävänsä täysin selvänä, että Karjalalle pitäisi taata kansallinen autonomia mutta että bolševikit eivät pidä lupauksiaan. Kuningas myös ilmaisi kantanaan, että Suomen pitäisi saada itärajakseen linja Laatokasta Äänisen kautta Vienanmerelle. Hän siis oli täysin samaa mieltä lähisukukansojen asuinalueiden Suomeen yhdistämistä tavoitelleiden suomalaisten heimokansallisten aktivistien kanssa. Myös Romanian pääesikunnan sotilasedustajat osoittivat Tannerin mukaan tuntevansa hyvin Karjalan kysymyksen ja olivat asiassa suomalaisten ja karjalaisten puolella.³¹

Ongelmaksi kuitenkin Suomen kannalta jäi, että sen paremmin kuningas Ferdinand kuin Romanian asevoimien johtokaan ei ensisijaisesti päättänyt siitä, mitä Romania tekisi ulkopoliittikan alalla. Tannerin saamat vastaanotot varsinaisten päättäjien, valtiosihteerin Derussin, hoviministerin Mişun ja ulkoministerin Ionescun luona olivat huomattavasti vaisumpia. Ulkoministeri sulki heti pois mahdollisuuden antaa mitään aineellista apua – seikka, jota myös kuningas Ferdinand oli pitänyt hankalana kysymyksenä. Lisäksi ulkoministeri suoraan kertoi pitävänsä epäsuotavana Itä-Karjalan kuulumista Suomelle. Perusteluina hän esitti, että jos Muurmannin rata ei enää olisi Neuvosto-Venäjän käytössä, se ohjaisi Neuvosto-Venäjän hakemaan laajentumista etelän suunnalta, mahdollisesti Romanian kustannuksella. ”Moraalista tukea” Itä-Karjalan autonomiakysymykseen liittyen Ionescukin sentään lupasi, täsmentämättä, tarkoittaisiko se mitään konkreettista. Tannerin looginen johtopäätös raportissaan Suomen ulkoministeriöön oli, että Suomi ei voinut luottaa Romanian poliittiseen tukeen³², vaikka romanialaiset päättäjät vaihtelevalla vahvuudella ilmaisivat periaatteessa pitävänsä Itä-Karjalalle luvattua autonomiaa oikeutettuna.

Vaikka Tannerin luottamus keskustelukumppaneiden lupauksiin horjuikin, hänen työnsä ei jäänyt täysin tuloksettomaksi. Kun Kansainliitossa käsiteltiin joulukuun alussa 1921 Itä-Karjalan kysymystä, Romanian edustaja käytti puheenvuoron, jossa hän tuki Suomen näkökantaa. Tosin kuten ulkoministeri Ionescu korosti keskusteluissaan Tannerin kanssa, Neuvosto-Venäjä ei kuulunut Kansainliittoon, ei tunnustanut sen päätösten oikeudellisuutta eikä muutenkaan välittänyt Kansainliiton kannanotoista. Romaniassa ei myöskään ollut diplomaattisuhteita Neuvosto-Venäjään, joten suora vaikuttaminen sitä kautta oli mahdotonta.³³ Romanian kannanotoilla ei siten ollut varsinaista vaikutusta asioiden kulkuun, mutta voidaan kuitenkin todeta, että Romanian lupaama sympatia näkyi ainakin yhden julkisen puheenvuoron verran kansainvälisellä foorumilla.

³¹ Tannerin raportti UM:lle No 88, 12.12.1921; Tannerin raportti UM:lle No 90, 29.12.1921. UM 5 C 14, Bukarest.

³² Tannerin raportti UM:lle No 84, 30.11.1921. UM 5 C 14, Bukarest.

³³ Tannerin raportti UM:lle No 84, 30.11.1921; Tannerin raportti UM:lle No 90, 29.12.1921; Tannerin raportti UM:lle No 92, 31.12.1921. UM 5 C 14, Bukarest.

Suomen suhde Itä-Karjalaan periaatteessa muistutti Romanian suhdetta Bessarabiaan, sillä erotuksella, että Romania oli onnistunut saamaan Bessarabian halluunsa, mutta suomalaisten tavoitteet Itä-Karjalan Suomeen liittämiseksi olivat epäonnistuneet. Kumpikin mainituista alueista joka tapauksessa oli Neuvosto-Venäjä ja sen läntisen naapurimaan välistä kiista-aluetta, ja väestön enemmistön etnisyyteen pohjautuvat argumentit puolsivat alueiden liittämistä Suomeen tai Romaniaan. Romanian myötämielisyys, joskin varovainen sellainen, saattoi liittyä siihen, että maa odotti Suomelta vastavuoroista sympatiaa, jos Bessarabian kysymys nousisi esille kansainvälisillä keskustelufoorumeilla. Suomen Bukarestin-lähetystön aineistoissa ei kuitenkaan ole viitteitä siihen, että asia olisi ollut suoraan keskusteltavana Tannerin ja romanialaisten poliitikkojen välillä.

Kariutuneet kauppaneuvottelut

Suomen ja Romanian välisten kauppaneuvottelujen alkuasetelma oli monien edellä esiteltyjen asioiden tapaan lupaava. Tannerin ensimmäisessä tapaamisessa valtiosihteerin Derussin kanssa viimeksi mainittu otti oma-aloitteisesti esille kauppavaihdon mahdollisuuden. Maiden talousrakenteen erilaisuus oli siinä mielessä suotuisaa, että kumpikin tuotti sellaisia asioita, joille kumppanimaassa oli tarvetta. Romanian päävientitavaroita olivat vilja ja muut maataloustuotteet sekä öljynjalostustuotteet. Suomen vahva alue oli puolestaan metsänjalostus, ja Derussi heti ehdottikin Tannerille, että Suomi voisi tuoda paperia Romaniaan. Ylipäätään Derussi ilmoitti pitävänsä kummankin maan taloudellista tulevaisuutta loistavana³⁴, mikä toki kuului diplomaattisiin kohteliaisuuksiin, olipa tulevaisuudennäky realistinen tai ei.

Suomen ja Romanian välinen kauppavaihto oli 1920-luvun taitteessa mitätöntä. Vuonna 1919 Suomi vei Romaniaan 1.000 markan arvosta ja seuraavana vuonna 62.000 markan arvosta tilastoissa tarkemmin määrittelemättömiä tuotteita. Nousu oli prosentuaalisesti vaikuttava, mutta jälkimmäisenäkin vuonna (1920) viennin arvo oli vuoden 1919 valuutassa vain vajaat 25.000 €. Suhteutettuna Suomen viennin kokonaisarvoon kyse oli noin kahdesta promillen sadasosasta. Tuontia Romaniasta ei ollut kyseisinä vuosina lainkaan.³⁵ Lähtötilanne oli siis numeraalisesti erittäin vaatimaton, mutta voidaan sanoa, että käyttämätöntä potentiaalia oli näiden lukujen valossa runsaasti tulevia vuosia ajatellen.

Lähtelias Tanner hahmotteli omalta puoleltaan viennin mahdollisuuksia joulukuussa 1920. Hänen mukaansa Suomella oli periaatteessa huomattavat mahdolli-

³⁴ Tannerin raportti UM:lle No 1, 5.8.1920. UM 5 C 14, Bukarest.

³⁵ *Suomen Virallinen Tilasto* I A 39. Suomen kauppa ulkomaiden kanssa vuonna 1919. Valtioneuvosto, Helsinki (SVT I A 1919), 21; SVT I A 1920, 74.

suudet myydä paperia Romaniaan ja sen ohessa myös Bulgariaan ja Kreikkaan. Hän piti myös puu- ja sahatavaran myyntimahdollisuuksia hyvinä, mutta samalla hän realistisesti arvioi, että viimeksi mainittujen tuotteiden osalta Romania saattoi kehittyä Suomen kilpailijaksi. Ilmeisesti Tanner ajatteli, että matalan jalostusasteen tuotteissa Romania pystyi alhaisemman palkkatasonsa ansiosta ja siksi, että puu- ja sahatavaran tuottaminen ei vaatinut korkeaa osaamista, haastamaan Suomen kaltaiset metsäteollisuuden suurvallat. Tanner suosittelee Suomen ulkoministeriölle, että Suomen pitäisi olla aktiivinen ja pyrkiä pitkäaikaisiin sopimuksiin.³⁶

Toisaalta Tanner oli kesän ja syksyn aikana ehtinyt jo ilmeisesti pettyä asemamaansa olosuhteisiin ja toimintatapoihin ja oli siksi varsin epäileväinen, miten asiat käytännössä onnistuisivat. Hän viittasi raportissaan Romanian ulkomaanvelkaan ja muihin talousvaikeuksiin ja päätti talouskatsauksensa paljon puhuvaan loppukaneettiin: ”Taloudellinen anarkia vallitsee tällä päin”³⁷. Tannerin Suomeen päin välittämä kuva Romaniasta ja maiden välisen kauppavaihdon mahdollisuuksista oli siten ristiriitainen, tai tarkemmin sanottuna siinä oli mielikuville tyypillisesti kaksi puolta. Tanner näki, että periaatteessa mahdollisuuksia yhteistyöhön oli, mutta hän ei pitänyt suotuisaa kehitysvaihtoehtoa todennäköisenä. Taloudelliseen anarkiaan viittaaminen ei varmastikaan ollut erityinen valtti houkuteltaessa suomalaisia yrityksiä kauppasuhteiden luomiseen. Tannerin loppuarvioon joka tapauksessa näyttää vaikuttaneen, että mielikuvien eri elementeistä tai puolista (myönteinen/kielteinen) vain yksi voi olla vallitsevana kussakin tilanteessa.³⁸ Luonnollisesti myös Tannerin itse kohtaamat vastoinkäymiset kauppaneuvotteluissa ohjasivat häntä suhtautumaan pessimistisesti tuleviin pyrkimyksiin.

Henkilökohtaisista epäilyksistä huolimatta Tannerilla, kuten lähettiläillä yleensäkin, oli velvollisuus pyrkiä edistämään Suomen kauppasuhteita. Sen mukaisesti Tanner selvitteli Romanian kauppapolitiikkaan liittyviä taustatekijöitä, vertaili Romanian muiden maiden kanssa tekemiä sopimuksia ja kävi keskusteluja Romanian valtiojohdon kanssa. Toukokuusta elokuulle 1921 ulottuva jakso oli erityisen aktiivista toimintaa tässä mielessä. Jälleen kerran romanialaiset keskustelukumppanit, muun muassa kuningas Ferdinand, ulkoministeri Ionescu ja valtiosihteeri Derussi, vakuuttivat hyvää tahtoaan asioiden edistämisessä ja pitivät kauppavaihdon laajentamista erittäin toivottavana. Heinäkuussa Tanner pyysi Suomen ulkoministeriöltä, että hänen avukseen lähetettäisiin erillinen ulkomaankauppaan perehtynyt vientiedustaja, ja edustajan saavuttua elokuussa päävastuu konkreettisista neuvotteluista siirtyi tälle.³⁹

³⁶ Tannerin raportti UM:lle No 31, 22.12.1920. UM 5 C 14, Bukarest.

³⁷ Tannerin raportti UM:lle No 31, 22.12.1920. UM 5 C 14, Bukarest.

³⁸ Fält 2002, 11; Ratz 2007, 202–203.

³⁹ Tannerin raportti UM:lle No 57, 20.5.1921; Tannerin raportti UM:lle No 65, 3.7.1921; Tannerin raportti UM:lle No 71, 23.7.1921; Tannerin raportti UM:lle No 76, 17.8.1921; Tannerin raportti UM:lle No 82, 29.8.1921. UM 5 C 14, Bukarest.

Romanialaiset ulkopoliittikan alan päättäjät toivoivat, että Suomen ja Romanian välinen kauppavaihto olisi perustunut tavaravaihtoon maiden välisen sopimuksen pohjalta. Taustalla oli ilmeisesti romanialaisten toimijoiden pula ulkomaanvaluutasta, jolloin tavaravaihto ilman varsinaisia maksuja olisi helpottanut tilannetta. Valtioiden välisen sopimuksen luominen osoittautui kuitenkin ylivoimaisen vaikeaksi. Nähtävästi suomalainen osapuoli ei saanut riittäviä takeita sopimuksen pitävyydestä, eikä Suomi myöskään saanut samanlaista suosituimmuusasemaa kuin Romania oli luvannut Tšekkoslovakialle. Tätä vastaavaa sopimusta Tanner oli pitänyt tärkeänä tavoitella. Valtioiden välinen kauppasopimus ehkä viime kädessä kaatui juuri siihen seikkaan, mitä Tanner oli ounastellut joulukuussa 1920. Pääministeri Brătianu nimittäin Tannerin kertoman mukaan myönsi helmikuussa 1922 suoraan, että ”Romanian valtion asiat olivat liian sekaisin”. Kun pääministeri näin lausui ääneen sen, mitä Tanner oli mielessään ajatellut, tunnustus kirvoitti Tannerilta raporttiin harvinaislaatuisen myönteisen kommentin: Tannerin mukaan Brătianu oli Romanian ”rauhallisin, viisain ja mahtavin mies”.⁴⁰

Vaikka Suomen ja Romanian välinen kauppasopimus jäi syntyvätkään, yksityisten yritysten välinen kauppa vilkastui vuodesta 1921 alkaen. Vuonna 1921 suomalaiset paperiyhtiöt myivät tuotteitaan Romaniaan 1,8 miljoonan markan ja seuraavana vuonna 3,8 miljoonan markan arvosta. Huippuvuoden 1922 luku vastasi vuoden 1918 valuutassa vajaan 1,3 miljoonaa euroa, ja kyseisenä vuonna vienti Romaniaan oli hieman vajaa yksi promille viennin kokonaisarvosta. Kasvusta huolimatta oltiin siten edelleenkin suhteellisen vaatimattomissa määrissä, ja vuosina 1921–1922 Romaniasta ei vielä kukaan ollut tuontia Suomeen. Vuosina 1923–1924 asia korjaantui sikäli, että Romaniasta tuotiin pieniä eriä viljaa (vuonna 1923 noin 200.000 markan arvosta) ja tupakkaa (vuonna 1924 noin 340.000 markan arvosta) Suomeen. Toisaalta Suomen vienti Romaniaan käytännössä pysähtyi kokonaan vuodeksi 1923 mutta palautui seuraavana vuonna vuoden 1921 tasolle eli noin 1,8 miljoonaa markkaa.⁴¹

Yksityisten yritysten solmimien sopimusten toteutuminenkaan ei ollut sitä, mitä toivottiin. Tanner raportoi joulukuussa 1921, että oli sovittu 25 miljoonan markan arvoisesta savukepaperierän myynnistä Romaniaan, mutta kauppatilastojen valossa tilauksesta realisoitui vain pieni osa, korkeintaan 15 % aiotusta. Vuoden 1922 tilastoista ei käy ilmi, mikä osa kyseisen vuoden 3,8 miljoonan markan paperiviennistä kuului tähän tilaukseen. Takaiskuista huolimatta Tanner jatkoi lähettiläskautensa loppuun asti erilaisten pohjatietojen lähettämistä Suomeen, mutta nähtävästi hän ei enää käynyt syksyn 1921 jälkeen varsinaisia vienninedistämisen neuvotteluja. Suomen lähetystön asiantuntija Halvar Härkönen kokosi vielä syyskuussa laajan selvityksen

⁴⁰ Tannerin raportti UM:lle No 110, 20.2.1922. UM 5 C 14, Bukarest.

⁴¹ SVT I A 1921, 76; SVT I A 1922, 78; SVT I A 1923, 79; SVT I A 1924, 80.

Romanian öljyteollisuudesta, mutta senkään pohjalta ei päästy neuvottelemaan mahdollisesta öljyjalosteiden tuonnista Suomeen.⁴²

Vaikka Suomen ja Romanian välinen kauppavaihto jäi 1920-luvun alkuvuosina hyvin vähäiseksi, kun sitä suhteutetaan Suomen ulkomaankaupan kokonaisvolyymiin, kuva muuttuu hieman, jos verrataan tilannetta muihin itäisen Keski-Euroopan ja Balkanin maihin. Karkeasti ottaen voidaan sanoa, että kauppavaihto Romanian kanssa oli samassa suuruusluokassa Suomen kaupankäynnille Unkarin, Jugoslavian, Bulgarian ja Kreikan kanssa. Paras vertailukohta on Kreikka, jonka kanssa Suomi sai ensiksi käynnistettyä kauppasuhteet ja jonka kanssa volyymin kehitys oli kaikilta osin lähes identtinen. Vuonna 1923 Jugoslavian ja Unkarin kanssa käydyn kaupan arvo oli hetkellisesti korkeampi kuin vastaavasti Romanian kanssa, mutta seuraavana vuonna kauppavaihto Romaniaan oli jälleen noin kaksinkertainen, kuten pääsääntöisesti vuosina 1920–1922. Suomen kauppavaihto Bulgariaan oli koko 1920-luvun alkupuolen noin neljäsosa Romanian-kaupan volyymistä. Lähialueen maista vain Suomen kauppavaihto Tšekkoslovakian kanssa oli eri suuruusluokassa – noin kymmenkertainen, erityisesti Suomeen päin suuntautuneen tuonnin seurauksena.⁴³ Voidaan siis sanoa, että Suomen kauppasuhteiden luominen kyseiseen Euroopan osaan osoittautui monista syistä ylipäättään hankalaksi ja tulokset jäivät vaatimattomiksi 1920-luvun alkuvuosina. Romanian kohdalla Suomi jopa onnistui hieman keskimääräistä paremmin, vaikka silloinkin liikuttiin edelleen promilleluokassa suhteutettaessa tuloksia Suomen koko ulkomaankauppaan.

Aliresursoidun lähetystön lakkauttaminen

Viimeinen haaste Suomelle ja erityisesti lähettiläs Tannerille oli pyrkiä pitämään Suomen ja Romanian välille solmitut suorat diplomaattisuhteet voimassa. Edellä on kuvattu, miten Suomi oli suhteiden käynnistämisessä aktiivisempi osapuoli ja perusti edustuston (lähetystön) Bukarestiin kesällä 1920. Romania nimitti oman Suomen-lähettiläänsä ja perusti lähetystön Helsinkiin melkein vuotta myöhemmin keväällä 1921. Kuten Silviu Miloiu on artikkelissaan todennut, Romanian lähettiläs Dimitrie Plesnilä oli tuskin ehtinyt käytännössä hoitaa tehtävänsä puolta vuotta, kun Helsingin-lähetystön lakkauttaminen tuli keskusteltavaksi Romaniassa. Tammikuussa 1922 valtaan noussut Ion Brătianun hallitus aloitti ohjelman, jonka tarkoituksena oli karsia ulkoasiainhallinnon menoja, ja siinä yhteydessä Helsingin-lähetystön tarpeellisuus asetettiin kyseenalaiseksi. Päätökseksi tuli, että Romanian lähetystöt Suomessa ja Norjassa lakkautettiin 1.4.1922 alkaen ja jatkossa Romanian

⁴² Tannerin raportti UM:lle No 112, 23.2.1922; Härkösen raportti B129 UM:lle 9.9.1922. UM 5 C 14, Bukarest.

⁴³ SVT I A 1919, 21; SVT I A 1920, 74; SVT I A 1921, 76; SVT I A 1922, 78; SVT I A 1923, 79; SVT I A 1924, 80.

lähettiläs Ruotsissa hoiti suhteita näihin maihin päätehtävänsä ohessa. Lakkautus esitettiin Suomen ulkoasiainhallinnolle tilapäisenä toimenä, ja romanialainen osapuoli ilmaisi tavoitteena olevan, että Helsingin-lähetystön toiminta voitaisiin palauttaa tulevaisuudessa entiselleen.⁴⁴

Silviu Miloiu on analysoinut Romanian valtio johdon ja lähettiläs Plesnilän toimintaa Helsingin-lähetystön sulkemisen yhteydessä. Hän on myös kuvannut sitä, miten lähettiläs Tanner oli yhteydessä Romanian ulkoasiainhallintoon ja korosti suomalaisen osapuolen toivetta, että Helsingin-lähetystön sulkeminen todellakin olisi vain lyhytaikaista ja tilapäistä. Edelleen Miloiu on tuonut esiin, miten Suomi päätyi vuonna 1923 lakkautamaan oman lähetystönsä Bukarestissa. Yleisenä taustana oli eduskunnan halu vähentää ulkoasiainhallinnon menoja. Suomen ulkomaanedustustoja arvioinut toimikunta päätyi siinä yhteydessä suosittelemaan, että Kaakkois-Euroopan suunnalla säilytettäisiin yksi edustusto mutta sen paikkana olisi Istanbul. Turkia pidettiin Balkanin, Lähi-idän ja kansainvälisen politiikan seuraamisen näkökulmasta parempana asemapaikkana. Lisäksi kaupankäyntiin liittyneitä tulevaisuudennäkymiä Turkin kanssa pidettiin lupaavampina kuin Romanian kohdalla.⁴⁵

Suomen Bukarestin-lähetystön aineistojen pohjalta voidaan vahvistaa edellä esitellyt tulkinnat paikkansa pitäviksi. On kuitenkin mahdollista tässä yhteydessä tuoda esiin vielä muutamia täydentäviä näkökohtia. Niiden kautta saadaan tarkempi kuva Suomen Bukarestin-lähetystön toiminnasta ja tavoitteista siltä ajalta, kun molempien lähetystöjen alasajo tapahtui. Samalla ymmärretään syvällisemmin, miksi kehityskulku oli juuri tietynlainen.

Suomen puolella taloudelliset syyt – sekä ulkoasiainhallinnolle asetetut säästö-tavoitteet että Suomen ja Romanian välisen kauppavaihdon mitättömyys – olivat epäilemättä todellisia. Samaa voidaan sanoa geopolitiittisten tekijöiden muutoksesta. Lähi-itä saattoi vuoteen 1923 tultaessa hyvinkin näyttää uudelta, tärkeämmältä kohteelta kuin Kaakkois-Eurooppa. Venäjän sisällissota päättyi vuonna 1922, joten sen myötä poistui Bukarestin-lähetystölle alun perin asetettu keskeinen tavoite olla seuraamassa sisällissodan eteläisten rintamien tapahtumia. Lisäksi vuoden 1922 kuluessa Suomi päätyi siihen, että kaavailtu reunavaltioyhteistyö ei vastannut sille asetettuja toiveita. Nämä kaikki tekijät vähensivät suomalaisten kiinnostusta Romaniaan ja ohjasivat harkitsemaan, oliko lähetystön ylläpito Bukarestissa tarkoituksenmukaista. Edelleen voidaan arvioida, että sen jälkeen kun Romania päätti keväällä 1922 Helsingin-lähetystön sulkemisesta, Suomen oman lähetystön sulkeminen Bukarestissa oli tulkittavissa diplomatian kielellä ilmaistuksi protestiksi ja vastavedoksi.

⁴⁴ Miloiu 2006/2007, 280.

⁴⁵ Miloiu 2006/2007, 280–284. Katso myös Silviu Miloiu, ”An untold story: The Romanian-Finnish diplomatic bonds (1923–1939)”, *Valahian Journal of Historical Studies*, Issue 7–8/2007, 93–94; Paasivirta 1968, 173–174; Jukka Nevakivi, *Ulkoasiainhallinnon historia 1 1918–1956*. Ulkoasiainministeriö, Helsinki 1988, 109.

Olipa kyse vastavedosta tai ei, Bukarestin-lähetystön aineistojen perusteella herää kysymys, kuinka tärkeänä Suomen ulkoasiainhallinto alun perinkään piti lähetystön olemassaoloa. On selvä ristiriita sen välillä, kuinka innokkaasti Suomi tavoitteli keväällä 1920 lähetystön avaamista ja toisaalta siinä, kuinka vähän Suomi oli valmis sijoittamaan resursseja lähetystön käytännön toimintaan vuosina 1920–1923.

Lähettiläs Tannerin raporteissa nimittäin toistuivat alusta alkaen ja loppua kohti kiihtyen valitukset siitä, että lähetystön rahalliset ja ennen muuta henkilöstöresurssit olivat liian pienet. Tannerilla ei ollut säännöllisesti käytettävissään yhtään apulaista, jolla olisi ollut varsinainen diplomaattinen koulutus. Kauppasuhteiden tunnustelemista varten hän sai edellä mainitun avustajan tilapäisesti syksyksi 1921, mutta kyse oli vain väliaikaisesta komennuksesta. Sotilasiamiestä Bukarestiin ei lähetetty Tannerin pyynnöistä huolimatta. Puute oli ilmeinen jo siitä näkökulmasta, että lähetystön oli tarkoitus vaihtaa Venäjää koskevia tiedustelutietoja ja seurata sotilaallisia toimia Romanian lähialueilla, erityisesti Ukrainan suunnalla. Ei ole sikäli yllättävää, että Tanner tuskastuneen oloisena totesi raporteissaan, kuinka rankkaa ”yhden miehen yrityksen” pyörittäminen oli. Oireellisesti hän viittasi ensimmäisen kerran jo marraskuussa 1920 siihen, miten Bukarestissa ”menevät terveys ja hermot”.⁴⁶

Tämä ennustus toteutui kirjaimellisesti huhtikuussa 1922, jolloin Tanner joutui puolen vuoden mittaiselle sairaslomalle. Lokakuun puoleenväliin asti hänen sijaisenaan toimi lähetystösihteeri Halvar Härkönen. Toki henkilöstöresurssien puolesta tilanne useimmissa muissakin Suomen ulkomaanedustustoissa oli lähtökohtaisesti samankaltainen. Keskeisimpiä edustustoja (kuten Lontoo, Tukholma, Berliini, Moskova, Tallinna) lukuun ottamatta lähettiläs sai yrittää tulla toimeen yhden tai kahden avustajan tuella. Esimerkiksi Tallinnassa henkilöitä oli samaan aikaan kaikkiaan kahdeksan.⁴⁷ Suomi siis selkeästi priorisoi ulkosuhteiden kannalta tärkeimpiä maita ja suuntasi vastaavasti hyvin niukasti resursseja vähemmän merkityksellisiksi katsottuihin kohteisiin. Tannerin kiirettä ja stressiä Bukarestissa ei kuitenkaan helpottanut tieto siitä, että osa muistakin lähettiläistä oli omilla asemamaissaan yhtä tiukilla.

Toinen jatkuva murheen aihe Tannerille oli heikko tiedonkulku Suomen ulkoasiainhallinnosta Bukarestin-lähetystöön päin. Kuten myös Vares on tuonut esiin⁴⁸, Tanner valitti useaan otteeseen, että hänen lähettämiinsä sähkeisiin ja muihin yhteydenottoihin ei vastattu, eikä hän tiennyt edes sitä, olivatko viestit menneet perille. Vielä vakavampaa oli, että Tanneria ei pidetty tilanteen tasalla Suomen ulkopoliittikan ratkaisujen kannalta keskeisissäkään tilanteissa. Esimerkiksi Tarton

⁴⁶ Tannerin raportti UM:lle No 16, 21.11.1920; Tannerin raportti UM:lle No 26, 8.12.1920; Tannerin raportti UM:lle No 90, 29.12.1921; Tannerin raportti UM:lle No 96, 18.1.1922; Tannerin raportti UM:lle No 101, 30.1.1922; Tannerin raportti UM:lle No 102, 2.2.1922. UM 5 C 14, Bukarest.

⁴⁷ Nevakivi 1988, 70–71.

⁴⁸ Vares 2015, 147.

rauhanneuvotteluiden aikaan loppukesällä ja syksyllä 1920 Tanner ei pystynyt vastaamaan romanialaisen osapuolen kysymyksiin neuvotteluiden vaiheesta ja siitä, onko sopimus solmittu vai ei. Se asetti Tannerin noloon tilanteeseen. Kiusallista hänen kannaltaan oli myös se, että Suomi ei halunnut antaa romanialaisten käyttöön luottamuksellista tiedustelutietoa Neuvosto-Venäjä ja sen asevoimia koskien. Tällaisten tietojen vaihto perustuu vastavuoroisuuteen, joten Suomi jäi myöskin ilman Romanian hankkimia ja tarjoamia vastaavia tietoja.⁴⁹

Kolmas usein toistunut aihepiiri, jossa Tannerin toiveisiin ei vastattu, oli diplomaattisten kohteliaisuuksien riittävä vaihtaminen Suomen ja Romanian välillä. Tanner ehdotti moneen otteeseen, että kuten valtiollisen tason henkilökontakteihin yleisesti kuului, keskeiset romanialaiset ulkopoliittikan vaikuttajat olisi palkittu suomalaisin kunniamerkein.⁵⁰ Tällaiset tunnustukset olisivat olleet paikallaan Suomea kohtaan myönteisistä asenteista ja käytännön toimista, mutta ne olisivat olleet samalla symbolisia osoituksia siitä, että Suomi pitää suhteiden kehittämistä Romaniaan tärkeänä. Toki tunnustukset samalla kannustaisivat vastavuoroisiin yhteistyöhalun osoituksiin. Epäilemättä siksi Tanner yritti keväällä 1922 saada kaikin keinoin aikaan, että Romanian ulkopoliittikan avainhenkilöille olisi heti myönnetty korkeat suomalaiset kunniamerkit. Parhaassa tapauksessa se olisi voinut saada heidät vielä harkitsemaan uudestaan Helsingin-lähetystön säilyttämistä.

Viimeksi mainittu aihepiiri osoittaa, että Tanner ymmärsi diplomatiaan liittyviä kohteliaisuuskoodeja. Ansiomerkit tällaisissa tapauksissa olivat nimenomaan poliittisia eleitä, eivätkä niinkään tunnustuksia henkilökohtaisista ansioista. Muuten voidaan pohtia, mikä merkitys Tannerin tutkijataustalla oli hänen turhautumisensa ja uupumisensa kannalta. Saattoi olla niin, että tieteelliseen analyysiin tottuneella henkilöllä oli erityisen vaikea sopeutua olosuhteisiin, jotka poikkesivat suuresti akateemisen maailman käytännöistä. Tutkija perehtyy empiiriseen aineistoon, analysoi sitä ja tekee eksplisiittisesti todennettavia johtopäätöksiä siitä, miten asiat ovat. Tämän argumentaation pitäisi vakuuttaa toiset tutkijakollegat ja saada heidät toimimaan ”järkevästi”. Poliittikan maailmassa asiat saattoivat mennä kuitenkin aivan toisin. Tannerin siirtyminen takaisin yliopistoon heti lähettiläskautensa jälkeen viittaa siihen, että diplomaattina toimiminen ei todellakaan vastannut hänen taipumuksiaan ja työelämään liittyneitä toiveitaan.

⁴⁹ Tannerin raportti UM:lle No 3, 17.8.1920; Tannerin raportti UM:lle No 11, 24.9.1920; Tannerin raportti UM:lle No 13, 19.10.1920; Tannerin raportti UM:lle No 26, 8.12.1920; Tannerin raportti UM:lle No 88, 12.12.1921; Tannerin raportti UM:lle No 110, 20.2.1922; Tannerin raportti UM:lle No 17, 15.3.1922. UM 5 C 14, Bukarest.

⁵⁰ Tannerin raportti UM:lle No 13, 19.10.1920; Tannerin raportti UM:lle No 118, 23.3.1922; Tannerin raportti UM:lle No 122, 25.4.1920. UM 5 C 14, Bukarest. Katso myös Miloiu 2006/2007, 280.

Johtopäätöksiä

Suomen suhteet Romaniaan vuosina 1920–1923 sisälsivät alkuinnostusta, hyvää tahtoa, toiveita, suunnitelmia, paljon selvitystyötä ja henkilökohtaisia ponnisteluja. Toisaalta niihin sisältyi välinpitämättömyyttä, viivyttelyä, resurssien niukkuutta ja toistuvia pettymyksiä. Näyttää siltä, että Suomen ulkoasiainhallinto kyllä aluksi näki suhteiden luomisen Romaniaan tärkeänä erityisesti ajankohtaisten turvallisuuspoliittisten tavoitteiden näkökulmasta. Käytännössä Suomi ei kuitenkaan ollut valmis panostamaan suhteiden kehitykseen niin paljon, että se olisi sitouttanut myös Romanian vastavuoroiseen suhteiden ylläpitoon. Tämä näkyi ennen muuta Bukarestin-lähetystön jättämisenä usein vaillinaisen informaation varaan ja haluttomuutena turvata lähetystön monipuolinen toiminta niin rahallisten kuin henkilöstöresurssien puolesta. Lähetystö näyttää tosiaankin jääneen pitkälti lähettiläs Väinö Tannerin ”yhden miehen yritykseksi”. Toki Suomi ei pystynyt yksin pitämään yllä läheisiä suhteita Romaniaan, jos ja kun myöskään Romania ei ollut valmis sijoittamaan riittävästi voimia suhteiden edistämiseen. Kumpikaan maa ei 1920-luvun alussa lopulta ollut tarpeeksi tärkeä toiselle osapuolelle.

Suomen osalta voidaan arvioida, että mielikuvilla Romaniasta ja romanialaisista oli merkittävä vaikutus suhteiden kehittämisyrityksiin. Lähettiläs Tannerin toiminnasta ja raporteista Helsinkiin piirtyy tässä mielessä selkeä kehityskaari. Saapuessaan Romaniaan kesällä 1920 Tanner kuvasi aluksi hyvin myönteisesti sitä ystävällistä vastaanottoa, jonka hän oli saanut kohtaamiltaan romanialaisilta. Pian, jo saman vuoden syksyllä Tannerin suhtautuminen alkoi muuttua, kun hän joutui mentaaliseen yhteentörmäykseen paikallisten olosuhteiden ja tapojen kanssa. Tanner ei voinut hyväksyä sitä, että asiat tapahtuivat vähemmän suunnitellusti ja yksiselitteisesti kuin hän olisi halunnut ja mihin hän oli oman kulttuuritaustansa kautta tottunut. Romanian politiikassa tapahtui hallituksen vaihdoksia ja muita muutoksia nopealla tahdilla, mikä selvästi aiheutti stressiä Tannerille. Hän ei myöskään tuntunut hahmottavan puhetapaa, jossa suoria kyllä- ja ei-vastauksia ei annettu, vaan asiat sanottiin diplomaattisen epäsuorasti ja todellisia mielipiteitä ja aikomuksia oli tulkittava. Arkisten asioiden hoitaminen ei myöskään ollut niin nopeaa ja suoraviivaista kuin Tanner olisi halunnut.

Kaiken tämän seurauksena Tanner pettyi raskaasti Romaniaan ja hänen mielikuvansa asemamaastaan muuttui lähes kauttaaltaan kielteiseksi. On huomattava, että Tannerin asenteet ja näkemykset eivät jääneet hänen yksityisasiakseen, vaan hän välitti täsmälleen saman kuvan Romaniasta Suomen ulkoasiainhallintoon. Kun Tannerin raporteissa toistuivat yhä uudelleen kertomukset siitä, miten Romaniassa asiat olivat sekaisin, paikallisiin poliittikkoihin ei voinut luottaa ja miten yritykset hoitaa asioita päättyivät pääosin epäonnistumisiin, voidaan kysyä, kuinka suuri vaikutus sillä oli Suomen ulkoasiainhallinnon politiikkaan. Jos Helsingissä oltiin jo valmiiksi hieman epävarmoja siitä, kuinka kannattava sijoitus Bukarestin-lähetystön

perustaminen oli, on luultavaa, että pessimismi lisääntyi entisestään. Miksi pitää yllä suhteita maahan, jossa asiat olivat niin huonosti kuin Suomen virallinen edustaja antoi ymmärtää?

Tannerin raporteissa toistuneita epäkohtia voidaan teoreettisesti tarkasteltuna nimittää diskursseiksi tai sen elementeiksi, joista koostui tietynlainen kertomus tai narratiivi. Käytettiinpä mainittuja käsitteitä tai ei, kehityskaari alun innostuksesta vähitellen syvenevään pettymykseen ja luovuttamiseen on selkeä. Tanner itse koki toimintansa sarjaksi pettymyksiä ja kärsimystä. Eipä siis ihme, että hän parin vuoden jälkeen sairastui vakavasti ja joutui tilapäisesti työkyvyttömäksi. Nykytermein voitaisiin varmastikin puhua pitkälle edenneestä työuupumuksesta ja jopa loppuunpalamisesta, jota kokonaisvaltainen stressi aiheutti.

Lähettilään kertomus oli sikälikin tyypillinen mielikuvien ja narratiivien näkökulmasta, että Tanner piti omaa toimintaansa oikeana. Hänen omat arvonsa ja käyttäytymismallinsa olivat normatiiviset ”oikeat”, ja se mihin hän Romaniassa törmäsi, oli normatiivisesti ”väärää”. Tanner oli omasta mielestään tehnyt kaikkensa, mutta epäonnistumisen syyt olivat muualla. Hänen näkemyksensä mukaan osaltaan syypäitä olivat romanialaiset, jotka eivät noudattaneet ”suomalaisia” pelisääntöjä, ja osaltaan vastuu lankesi Suomen ulkoasiainhallinnolle, joka oli jättänyt Tannerin ilman tukea yksin kamppailemaan toivottomaan tilanteeseen.

Tämä artikkeli osin vahvistaa aikaisempien tutkijoiden perustuloksia Suomen ja Romanian välisten suhteiden alkuvaiheen kehityksestä. Hovin, Miloian ja Varesen tulkinnat Suomen ja Romanian välisten intressien samansuuntaisuudesta ja sen merkityksestä suhteiden pohjana saavat vahvistuksen nyt tutkitun aineiston perusteella. Aikaisempaan verrattuna uutta tietoa ovat Suomen erityinen aktiivisuus suhteiden solmimiseksi, Suomen tavoitteet saada Romanian diplomaattista tukea ajankohtaisiin ulkopoliittisiin kiistoihin sekä Suomen ponnistelut kauppasuhteiden kehittämiseksi. Vares on huomionut lähettiläs Tannerin negatiiviseksi muuttuneen suhtautumisen asemamaahansa. Nyt tehty yksityiskohtaisempi analyysi täydentää sitä, millainen merkitys Tannerin persoonalla ja taustalla oli sekä miten hänen ajattelunsa selittyi mielikuvien muovautumisen yleisten teoreettisten rakenteiden kautta.

Summary: From initial enthusiasm to disappointment. Finland's relations with Romania, 1920–1923

Finland's relations with Romania between 1920 and 1923 consisted of initial enthusiasm, goodwill, aspirations, many kinds of plans, and personal efforts. On the other hand, indifference, scarcity of resources and recurring disappointments were also included in them. It seems that the Finnish Ministry of Foreign Affairs, at first, saw the establishment of relations with Romania as important, especially from the point of view of security policy. In practice, however, Finland was not prepared to invest sufficiently in the development of relations.

With regard to Finland, it can be estimated that the image of Romania and Romanians had a significant impact on relations. Envoy Tanner's activities and reports clearly show that things developed rapidly in the negative direction. When he arrived in Romania in the summer of 1920, Tanner initially described very positively the friendly reception he had received from Romanians. Soon, in the autumn of the same year, Tanner's attitude began to change when he came into a mental clash with local conditions and customs. Envoy Tanner could not accept that things happened differently than in his own home country and in the academic world where he originally came from before his short career at the Finnish Ministry of Foreign Affairs.

Tanner himself found his actions as a series of disappointments and suffering. Therefore, it is no wonder that after a couple of years he became seriously ill and temporarily disabled. Tanner thought he had done everything he could, but the reasons for the failure were elsewhere. In his view, the guilty parties were the Romanians who did not follow the "Finnish rules of the game". In one part, responsibility fell on the Finnish Ministry of Foreign Affairs, which had left Tanner without support to fight in a hopeless situation – as he saw it.

